

Daiva Vaitkevičienė
2011 rugsėjo 23 d.

**Kokybinių tyrimų duomenų
archyvavimo iššūkiai
socialinių ir humanitarinių
mokslų disciplinose**

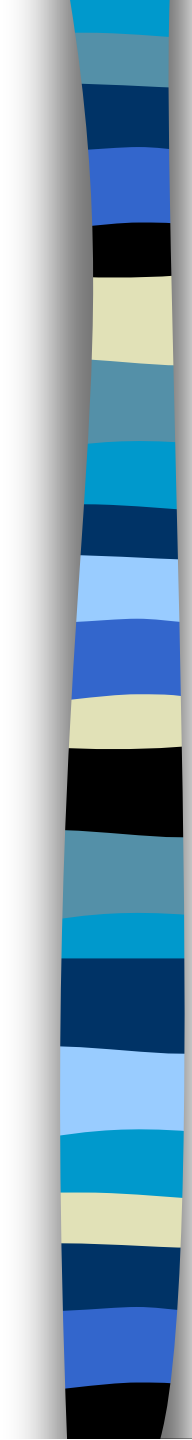
Kokybinių tyrimų duomenys HSM disciplinose

Kokybinių tyrimų sąvoka, ateidama iš socialinių mokslų, aprėpia ir nemaža humanitarinių mokslų metodų, susijusių pirmiausia su individo ar žmonių grupės **stebėjimu bei apklausa** ir pasitelkiančių įvairiausias galimybes (aprašymas, garso / vaizdo įrašas, fotografavimas, grafinių ir 3D vaizdų kūrimas ir t.t.).

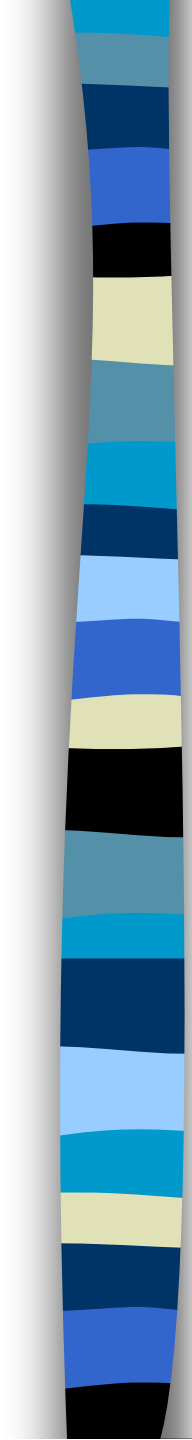

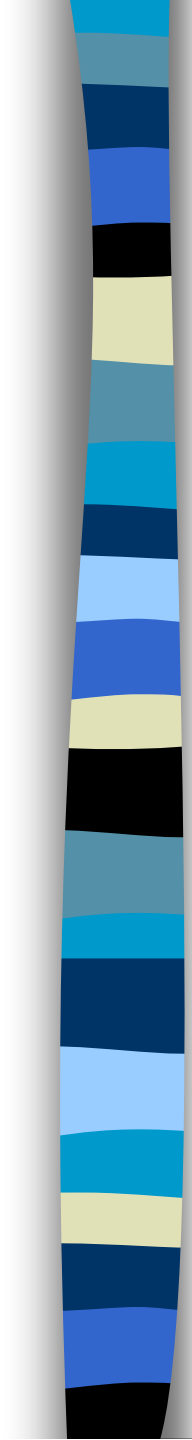
Kokybinių tyrimų duomenys HSM disciplinose

- Šie įvairialypiai tyrimų duomenys, besiskiriantys turiniu, metodais, ir fiksavimo būdais, sudaro sąlygiškai bendrą, tačiau nevienalytį duomenų masyvą, vadinamą **kokybiniais duomenimis**.

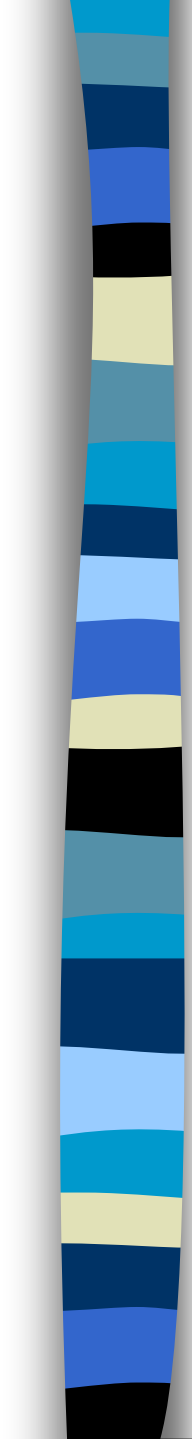
-
- Jau terminas **kokybiniai tyrimai** kai kurioms humanitarinių mokslų disciplinoms yra iššūkis, nes iki šiol nebuvo vartojamas.

Kam vartoti terminą *kokybinis*, jei disciplina nekaupia *kiekybinių* duomenų masyvų ir nėra priežasties juos skirti vienus nuo kitų? Literatūrologijos, folkloristikos, filosofijos, religijotyros, menotyros objektai vargu ar susiję su statistinėmis apklausomis.

-
- Tai, kas kaip kultūros, istorijos, kalbos ir kitoks paveldas saugoma muziejuose, rankraštynuose, fonotekose, fototekose ir kitur išslysta už kokybinių tyrimų duomenų sąvokos ribų.
 - Vis dėlto **kokybinių tyrimų duomenų** terminas aprėpia didelę dalį ne tik socialinių, bet ir humanitarinių mokslų duomenų, – visų pirma tuos duomenis, kurie sukaupiami mokslinio tyrimo metu.

Kuriamas **Kokybinių duomenų archyvas** (tiksliau – HSM duomenų archyvo **LiDA** integrali dalis) kelia Lietuvos HSM disciplinoms ir numatomiems duomenų teikėjams rimtus iššūkius, kurie verčia permąstyti HSM duomenų sampratą ir jų skaitmeninimo galimybes.

Pranešime pristatysiu tik kokybinių duomenų **archyvavimo** problemas, tačiau jos neišvengiamai susiję ir su pačių **duomenų kūrimu** bei archyvo duomenų sklaida.

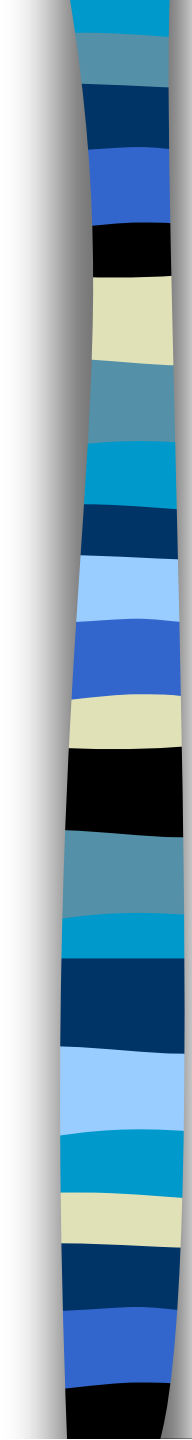
Kam kelia iššūkius kokybinių duomenų archyvų kūrimas?

- Tyrėjams
- Tyrėjų institucijoms, archyvuojančioms mokslo duomenis
- Skaitmeniniams archyvams
- HSM disciplinoms

I. Iššūkliai tyrėjams

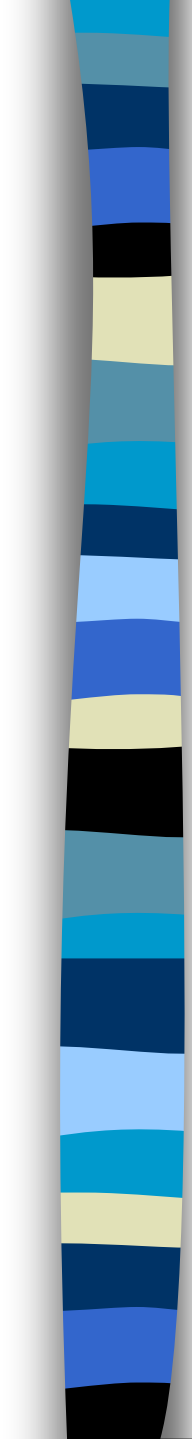
- Duomenų **sukūrimas** (fiksavimas, kaupimas)
- Duomenų **parengimas** archyvavimui
- Tinkamo **archyvo** pasirinkimas
- Duomenų **įkėlimas** į skaitmeninį archyvą

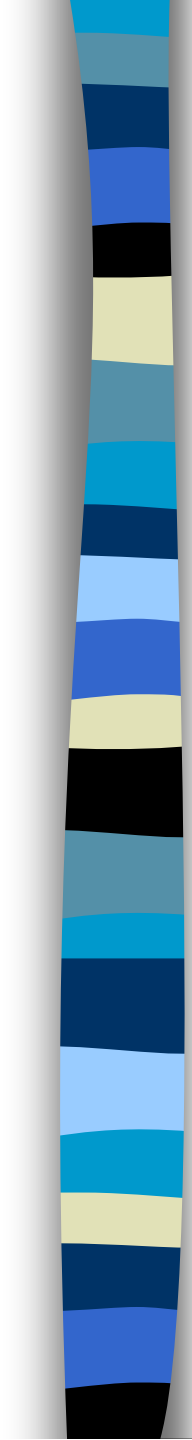
-
- Kaip atlikti tyrimą, kad duomenys būtų tinkami archyvavimui?
 - metodologiniai reikalavimai
 - techniniai reikalavimai
 - teisiniai reikalavimai
 - Kaip parengti duomenis archyvavimui?
 - duomenys ir metaduomenys
 - vidiniai ryšiai tarp dokumentų
 - kontekstinė informacija

Kontekstinių duomenų pavyzdys: Preliminari LiDa kokybinių duomenų depozitoriaus anketa

- Tyrimų paraiškos duomenys
- Paramos suteikimo ataskaita
- Tyrimo metodologijos apibūdinimas
- Interviu planas/temų vadovas
- Naudotų klausimynų šablonai
- Dienoraščio formatas
- Stebėjimų sąrašas

-
- Instrukcijos apklausėjui
 - Detalės apie tyrimą ir/arba apklausėjus
 - Komunikacija su dalyviais konfidencialumo klausimais
 - Rašytinės sutikimo formos šablonas
 - Kita papildoma informacija
 - Trūkstamos informacijos indikacija
 - Susirašinėjimų duomenys

-
- Kaip pasirinkti archyvą kokybinių duomenų saugojimui ir sklaidai?
 - duomenų specifika (ar yra specifiniai mokslo šakos klasifikatoriai, užtikrinantys efektyvią paiešką)
 - duomenų masyvas (ar yra kiti tyrimams reikalingi šaltiniai)
 - prieinamumo ir sklaidos galimybės
 - Kaip įkelti duomenis į archyvą?
 - kvalifikaciniai reikalavimai
 - laiko sąnaudos duomenims įkelti

II. Iššūkiai skaitmeniniams archyvams

- Duomenų teikėjai
- Duomenys
- Sistemos efektyvumas

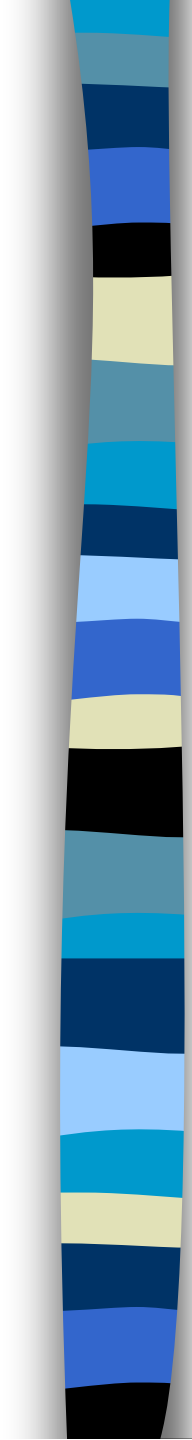

- Kaip motyvuoti tyrėjus ir institucijas teikti duomenis?

- išsaugojimas
- sklaida
- bendruomeniškumas

- Kaip gauti archyvavimo standartus atitinkančius duomenis ir kontekstinę informaciją?

- mokymai, susiję su 3 etapais:
 1. duomenų kaupimas
 2. parengimas
 3. įkėlimas

-
- Kaip užtikrinti informacijos kokybę ir tuo pačiu apsaugoti asmeninius duomenis?
 - Anonimizacija: asmenys ir vietovės metaduomenų blokuose bei tekstuose, audio / foto / video failuose
 - Kaip apsaugoti autorių teises?
 - Duomenų teikėjo atsakomybė ar verifikacija?

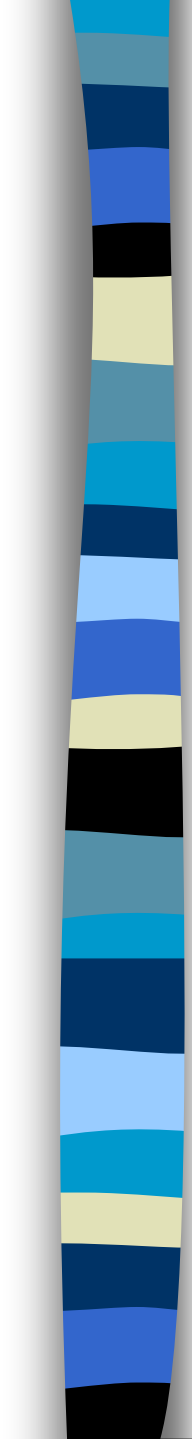
III. Iššūkliai mokslo institucijoms

- Ar kurti (vystyti) institucinius skaitmeninius archyvus, ar naudotis instituciškai nesusijusių skaitmeninių archyvų sistemomis?
- Kaip skaitmeninti ir kur saugoti mokslo institucijų archyvuose sukauptus duomenis?

IV. Iššūkiai HSM disciplinoms ir mokslo politikai

- Ar reikia integruoti skaitmeninius archyvus, kaupiančius kokybinių tyrimų duomenis? Koku būdu?
- Ar reikia tarpusavyje integruoti HSM kokybinių ir kitokių duomenų archyvus?

-
- Kaip suderinti atskirų disciplinų ir tarpdalykinių tyrimų poreikius, kuriant efektyvias informacijos paieškos sistemas ir tinklus?
 - Skaitmeniniai archyvai pagal duomenų pobūdį (pvz. LiDA)
 - Skaitmeniniai archyvai pagal duomenų turinį / disciplinas (pvz. HISTORIUS iniciatyva)

Kaip
kompleksiškai spręsti
tyrėjams,
mokslo institucijoms,
skaitmeniniams archyvams ir
HSM
kylančias
kokybinių duomenų problemas?